

Parshat ha'chodesh - in light of "makkat choshech"

Source sheet for shiur by Menachem Leibtag (www.tanach.org)

A. Note how chapters 7 thru 11 form a unit 'The Nine Plagues' –

The opening psukim:

שמות פרק ז א ויאמר ה' אל-משה, ראה נתתיך אלהים לפרעה; ואהרן אחיך, יהיה נביאך. ב אתה תדבר, את כל-אשר אצונו; ואהרן אחיך ידבר אל-פרעה, ושלח את-בני-ישראל מארצו. ג ואני אקשה, את-לב פרעה; והרביתי את-אתתי ואת-מופתי, בארץ מצרים. ד ולא-ישמע אלקם פרעה, ונתתי את-ידי במצרים; והוצאתי את-צבאתי את-עמי בני-ישראל, מארץ מצרים, בשפטים, גדלים. ה וידעו מצרים כי-אני ה', בנטתי את-ידי על-מצרים; והוצאתי את-בני-ישראל, מתוכם. ו ויעש משה, ואהרן--כאשר צוה ה' אתם, כן עשו...

Followed by the 'nine plagues' [structured 3-3-3]

B. Note the concluding psukim of the unit: 11:9-10

שמות פרק יא ט ויאמר ה' אל-משה, לא-ישמע אליכם פרעה--למען רבות מופתי, בארץ מצרים. י ומשה ואהרן, עשו את-כל-המפתים האלה--לפני פרעה; ויחזק ה' את-לב פרעה, ולא-שלח את-בני-ישראל מארצו.

C. Note how chapter 12 starts a new unit:

שמות פרק יב: א ויאמר ה' אל-משה ואל-אהרן, בארץ מצרים לאמר. ב החדש הזה לכם... ג דברו, אל-כל-עדת ישראל לאמר, בעשה, לחדש הזה: ויקחו להם, איש ששה לביית-אבת--שה לביית...

ו והיה לכם למשמרת, עד ארבעה עשר יום לחדש הזה; ושחטו אתו, כל קהל עדת-ישראל--בין הערבים. ז ולקחו, מן-הדם....

יא וככה, תאכלו אתו--מתניכם חגרים, נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם; ואכלתם אתו בחפזון, פסח הוא ליהוה. יב ועברתי בארץ-מצרים, בלילה הזה, והכיתי כל-בכור בארץ מצרים, מאדם ועד-בהמה; ובכל-אלהי מצרים אעשה שפטים, אני ה'.

D. Makkat Choshech – when did it happen? (Shmot 10:21-29)

שמות פרק י : וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי פַרְעֹה אֵלָיו, עַד-מָתַי יְהִיֶה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ--שִׁלַּח אֶת-הָאֲנָשִׁים, וַיַּעֲבְדוּ אֶת-ה' אֱלֹהֵיהֶם; הֲטָרַם תִּדְעֶ, כִּי אֲבָדָה מִצְרַיִם. ח. וַיּוֹשֵׁב אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן, אֶל-פַּרְעֹה, וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם, לָכוּ עַבְדוּ אֶת-ה' אֱלֹהֵיכֶם; מִי וּמִי, הֵהָלָכִים... .

כא וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה, נָטָה יָדְךָ עַל-הַשָּׁמַיִם, וְיְהִי חֹשֶׁךְ, עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם; וַיִּמַּשׁ חֹשֶׁךְ. כב וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ, עַל-הַשָּׁמַיִם; וַיְהִי חֹשֶׁךְ-אֲפֹלָה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם, שְׁלֹשֶׁת יָמִים. כג לֹא-רָאוּ אִישׁ אֶת-אָחִיו, וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתַּחַת-יָדוֹ--שְׁלֹשֶׁת יָמִים; וְלֹכַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹרֶךְ בְּמוֹשָׁבֹתָם .

כד וַיִּקְרָא פַרְעֹה אֶל-מֹשֶׁה, וַיֹּאמֶר: לָכוּ עַבְדוּ אֶת-ה'--רַק צֹאנְכֶם וּבְקָרְכֶם, יֵצֵא: גַם-טַפְכֶם, יֵלְךְ עִמָּכֶם .

כה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, גַם-אֲתָה תִתֵּן בְּיַדְנוּ זְבָחִים וְעֹלֹת; וְעַשִׂינוּ, לַה' אֱלֹהֵינוּ. כו וְגַם-מִקְנֵנוּ יֵלְךְ עִמָּנוּ, לֹא תִשָּׂא רַרְסָה--כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח, לְעַבְד אֶת-ה' אֱלֹהֵינוּ; וְאֲנַחְנוּ לֹא-נִדְעֶ, מֵה-נִעֲבַד אֶת-ה', עַד-בְּאֲנּוּ, שָׁמָּה .
[כז וַיַּחֲזֵק ה', אֶת-לֵב פַּרְעֹה; וְלֹא אָבָה, לְשַׁלְּחָם] .

כח וַיֹּאמֶר לוֹ פַּרְעֹה: לָךְ מַעֲלֵי הַשָּׁמַר לָךְ, אֶל-תִּסָּף רְאוֹת פְּנֵי-כִי בְיוֹם רֵאתְךָ פְּנֵי תַמּוֹת כִּס וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: כִּן דִּבַּרְתָּ: לֹא-אֶסָּף עוֹד, רְאוֹת פְּנֵיךָ.

שמות פרק יא

א וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה, עוֹד נִגַע אָחַד אָבִיא עַל-פַּרְעֹה וְעַל-מִצְרַיִם--אֲחֲרַי-כֵּן, יִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה: כְּשִׁלְחוֹ--כֹּלֵה, גֵּרֶשׁ יִגְרַשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה. ב. בְּדָבָר-נָא, בְּאֲזַנִּי הֶעֱמֵם; וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ, וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעוּתָהּ, כָּל־יְקָסָף, וְכָל־זָהָב. ג. וַיִּתֵּן ה' אֶת-סֵן הָעַם, בְּעֵינֵי מִצְרַיִם; גַּם הָאִישׁ מֹשֶׁה, גָּדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּעֵינֵי עַבְדֵי-פַרְעֹה, וּבְעֵינֵי הָעַם.

ד וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: “כֹּה אָמַר ה'”: “כִּפְחַצַּת הַלַּיְלָה, אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם. וּמֵת כָּל-בְּכוֹר, בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם--מִבְּכוֹר פַּרְעֹה הַיּוֹשֵׁב עַל-כִּסְאוֹ, עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְתָּה אֲשֶׁר אַחֲרֵ הַרְחִיִּים; וְכָל, בְּכוֹר בְּהֵמָה” .... ז. וְלֹכַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא יִחַרֵץ-כָּלֵב לְשֹׁנוּ, לְמֵאִישׁ, וְעַד-בְּהֵמָה--לְמַעַן, תִּדְעוּן, אֲשֶׁר יִפְּלֵה ה', בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל. ח. וַיִּרְדּוּ כָל-עַבְדֵי אֱלֹה אֱלֵי וְהִשְׁתַּחֲוּוּ-לִי לֵאמֹר, צֵא אֲתָה וְכָל-הָעַם אֲשֶׁר-בְּרַגְלֶיךָ, וְאַחֲרַי-כֵּן, אֲצֵא”; [וַיֵּצֵא מֵעַם-פַּרְעֹה, בְּחָרִי-אֶף.]

Selected commentators on Shmot chapter 11

IBN EZRA - 11:1

ויאמר ה - היה ראוי שתהיה דבקה בפסוק הזה פרשת "ויאמר משה כה אמר ה

ונכנסה ביניהם פרשת עוד נגע אחד. והטעם: להורות זה שאמר: כה אמר ה'.
ומתי נאמר לו?

* וזה נאמר לו במדין עוד. הנה אנכי הורג את בנך בכורך—

* ובבוא מכת בכורים- ציווה מאת השם בהר סיני - שישאלו איש מאת רעהו...
והנה פירוש ויאמר ה' אל משה עוד נגע אחד—

וכבר אמר השם זה למשה כי רבים ככה .

ויאמר גרש יגרש. כאשר אמר וביד חזקה יגרשם מארצו.

...והנה בעבור שאמר לו: אל תוסף ראות פני, יצא בחרי אף.

RASHI:

(ד) ויאמר משה כה אמר ה' בעמדו לפני פרעה נאמרה לו נבואה זו

שהרי משיצא מלפניו לא הוסיף ראות פניו:

RASHBAM:

פסוק א ויאמר ה' אל משה- בעמדו לפני פרעה .

עוד נגע אחד וגו' - 'ואחרי כן השיב משה לפרעה: כה אמר ה' בחצות הלילה וגו'.

פסוק ט

לא ישמע אליכם פרעה - כלומר: אחר כל מכה ומכה היה אומר הקב"ה למשה

ולאהרן: לא ישמע אליכם עד לבסוף. ויחזק ה' - 'בכל פעם ופעם

RAMBAN:

וכן אמרו רבותינו (שמו"ר יח א): קפץ עליו האלוהים, כביכול נכנס בפלטין של פרעה בשביל משה שאמר לא אוסיף עוד ראות פניך - **שלא ימצא בדאי**, ואתה מוצא שלא דבר הקב"ה עם משה בביתו של פרעה אלא אותה שעה, מנין? כצאתי את העיר וגו' (לעיל ט כט), ועכשיו קפץ הקב"ה ודבר עם משה, שנאמר עוד נגע אחד וגו':

a) [Here Ramban explains why 11:1 is so cryptic]

והנה גם בזה קיצר בסיפורים, כי ה' אמר לו עוד נגע אחד אביא על פרעה, **והודיעו הנגע ההוא**, ואמר לו כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים, וכל עניין הפרשה ההיא (פסוקים ד - ח), אבל לא רצה הכתוב להאריך באמירה שאמר השם למשה, כי די במה שספר משה לפרעה כה אמר ה', כמו שפירשתי בארבה (לעיל י ב), ובאו כעניין הזה פרשיות רבות בתורה.

b) [Here Ramban explains why 11:2-3 is inserted at this time]

ואמר (בפסוק ב): דבר נא באזני העם; **בצאתך מלפני פרעה:**

c) [Here Ramban explains who Moshe is talking to, and when!]

(ד): **ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה -**

אל פרעה אמר כן ואל עבדיו - כמו שאמר בסוף דבריו (בפסוק ח): וירדו כל עבדיך אלה אלי.

ולא פירש עתה איזה לילה תהיה המכה הזאת,

כי הדבור הזה והאמירה אל פרעה **קודם ראש חדש ניסן היה.**

וכשיאמר: "כחצות הלילה" - **לא יודע איזה לילה הוא.**

והנה לא הודיעם משה ליל מכתם,

אבל אמר בחרי אף: "לא אוסיף אני ראות פניך", אבל אתה תקראני - ועבדיך ישתחוו לי כחצות הלילה - לצאת מארצך.